

**BOSHLANG‘ICH SINIF ONA TILI DARSLARIDA O‘QUVCHILARNI IJODIY FIKRLASHGA
O‘RGATISH****Valiyeva Nargiza Athamboyevna**

Qo‘qon universiteti “Ta‘lim” kafedrası o‘qituvchisi

nargizavaliyeva1992@gmail.com**Aliyeva Feruza**

Boshlang‘ich ta‘lim yo‘nalishi 4-kurs talabasi

Annotatsiya. Ushbu maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarda ijodkorlikni shakllantirishning turli xil yo‘llari, metodlari, ta‘lim-tarbiya jarayonidagi yangicha ijodkorona qarashlar to‘g‘risida fikr yuritiladi, tadqiqot ishining metodologiya qismida turli xil metodlardan foydalanilgan jumlada Singapur ta‘lim tizimi o‘rganib chiqilgan.

Kalit so‘zlari: ijodkorlik, innovatsiya, boshlang‘ich ta‘lim, muammoli o‘qitish, erkin fikrlash, kreativlik, sinkveyn, kommunikatsiya.

Kirish:

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoevning quyidagi so‘zlarini keltirib o‘tmokchimiz; “Hozirgi zamonda hamma jabhalarda ilm, bilim va salohiyat suv bilan havoday zarurligi, har qaysi davlat faqatgina shu asosda taraqqiyotga erishishi, sodda qilib aytganda, inson bilak kuchidan ko‘ra ilm kuchi bilan ko‘proq daromad va obro‘-e‘tibor topishi mumkinligini hammamiz yaxshi anglaymiz”.

Albatta, chunki shu jamiyatda yashaydigan inson keng faoliyatga tayyorlanar ekan, uning rivojlanishi, tafakkurini yangilashda o‘quv jarayoniga ilg‘or texnologiyalarini kiritish, o‘quvchilarning erkin, mustaqil fikrlash, ijodkorlik faoliyatlarini rivojlantirishni taqoza etadi. Ta‘lim –tarbiya jarayonida bolalardagi yashirin iste‘dodlarini yuzaga chiqarish, kichik maktab yoshidan boshlab o‘z faoliyatini namoyon qilishi uchun imkoniyat yaratish ,ulardagi ijodkorlik qobiliyatlarini rivojlantirish–kelajakda yuksak salohiyatli, ijtimoiy faol, o‘tkir zehni, kashfiyotchilik qobiliyatini namoyon eta oladigan, raqobatdosh, keng fikrlovchi, kadrlarni voyaga yetkazish muhim masalalardan hisoblanadi. Bugungi kunda mustaqillik tufayli amalga oshirilayotgan ta‘lim islohotlari o‘z ishiga ijodiy yondashuvchi, fan, san‘at, ishlab chiqarishning jadal rivojlanishiga o‘z hissasini qo‘shadigan yuksak malakali kadrlar tayyorlashga bog‘liq. Boshlang‘ich ta‘limda o‘quvchilarining ijodiy faoliyatining shakllantirish, shart –sharoitlari deganda, avvalo, ana shu shart-sharoitlarning paydo bo‘ladi.¹

O‘quvchilar ijodiy faoliyatini shakllantirishda ularning bu borada egallashi lozim bo‘lgan bilim, ko‘nikma va malakalari; Ijodiy faoliyatini shakllantirishda nazariy bilimlar bilan amaliyotning aloqadorligi ; Ijodiy faoliyatini shakllantirishga doir mashg‘ulotlar, evristika, muammoli vaziyatlar yaratish ; O‘quvchilarning ijodiy faoliyatini shakllantirishga texnologik yondashuvlar. Bu shart-sharoitlar quyidagicha amalga oshadi:

- dastur mateillarini qay darajada o‘zlashtirganligi;
- mavzularga doir asosiy tushuncha va qoidalarni o‘zlashtirganligi;

¹ www.pedagoglar.uz Volume-23, Issue-2, December - 2021.

-tanlagan mavzu bo‘yicha topshiriqlarni mustaqil bajara olishi;
-o‘rganilayotgan mavzulardagi asosiy muammolarni anglab olishi;
-topshiriqlarni bajarishda o‘quv ashyolari va texnika vositalari ,axborot texnologiyasidan foydalana olishi;

-mavzu bo‘yicha o‘z oldiga erishiladigan maqsadlarni qo‘ya olishi;

-o‘z variantini tavsiya eta olishi va hakoza.

Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining ijodiy faollikka undash davomida o‘qituvchi :

1. O‘quvchilarni obrazli fikrlashga undashi;

2. Aniq muammolarni burro ifodalashi;

3.“Fikrning doimo tugallangan jumla bilan ,hamda muhim joylariga urg‘u berib ajratgan holda ifoda etilishi;

4. Xushmuammalali va ziyrak bo‘lishi;

5. Quyidagi so‘z birikmalaridan foydalanishi : „faraz qiling “, „tasavvur qiling“ , „ijodiy parvoz eting“ va shu kabilar . Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining ijodiy faoliyatini rivojlantirishda interfaol metodlar va o‘yinlardan foydalanish. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilariga metodlar va o‘yinlar nimaga kerak? Bu metod va o‘yinlarning dars jarayoniga qanday bog‘liqligi hamda samaradorligi mavjud? Yuqorida aytilayotgan mulohazalarga birma-bir misollar orqali aniqlik kiritamiz. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining ijodiy faoliyatini shakllantirishda evristik va muammoli ta‘limdan tashqari bilishga yo‘naltirilgan, ilmiy asoslangan interfaol metodlar va o‘yinlardan foydalanish maqsadga muvofiqdir.

Asosiy qism. Boshlang‘ich sinflarda o‘quvchilarning ijodiy ishlarini tashkil etish muammosini har tomonlama o‘rganib chiqib, quyidagi xulosaga kelishgan:

1. Boshlang‘ich sinflarda o‘quvchilar ijodida chuqur ma‘no va mantiqning kerakli darajada emasligini tushunish mumkin. Chunki maqsad ular ijodida chuqur mantiq yoki yuksak ma‘no bo‘lishig erishishda emas. Ular keyinroq, ta‘lim-tarbiyaning yuqoriroq bosqichlarida paydo bo‘ladi. Muhimi – irod jarayoni, ularning irod qilishlariga imkoniyat yaratib berishdir. O‘quvchi uchun qiziqarli bo‘lgan har qanday foydali, u nimani xohlasa, nimaga qiziqsa, shuni qilib ko‘rishi kerak ekanligi aytib o‘tilgan.

2. Boshlang‘ich sinfnig o‘qish, ona tili darslarida o‘quvchilarni ijodga yo‘llashning yo‘llari va imkoniyatlari juda ko‘p. ertak qahramonlarining xarakterlarini o‘zgartirib, o‘quvchilarni yangi ertak to‘qishga, tanish ertak syujeti asosida yangi ertak yaratishga, o‘sha qahramonlar bilan boshqa ertak to‘qishga o‘rgatish xotira bilan bog‘liq so‘zlar va hodisalarni eslashga sinfda hikoyaci ro‘lini bajarishga o‘ylab topilgan narsani aytib berishga odatlantirish mumkin ekanligi.

3. Boshlang‘ich “O‘qish” darslarida badiiy matn ustida ishlayotganda o‘quvchilarga matn ustida reja tuzish va o‘qishlarini reja asosida qayta hikoyalashga o‘rgatish o‘quvchilarning ijodiy faoliyat ko‘rsatishlariga olib keladi.

4. Muammoli ta‘limni tashkil etish o‘quvchilarning ijodkorligi rivojlanishida muhim omil bo‘lib hisoblanadi. Har br o‘quvchi o‘zining o‘quv faoliyatida ma‘lum darajada ijodkorlik qirralarini namoyon qilishi mumkin. Irodkorlik intelektual qobiliyat bilan bitta narsa emas, katta intellectual imkoniyatlar hamisha ham ijodkorlikning baland rivoji mos kelavermaydi. Irodij qobiliyatlarni tarbiyalash va rivojlantirish ijodga o‘rgatish mumkin.

Boshlang‘ich sinflarda hozirgi kunda fanlarni o‘qitishda o‘quvchilarning mustaqil va ijodiy fikrlashni o‘rgatishga rivojlantirishga juda ko‘p e‘tibor berilmoqda. O‘quv jarayonlarini kuzatish jarayonida, o‘qituvchilar tomonidan ijodiy fikrlash ko‘nikmalarini rivojlantirishga harakat qilinayotganini ko‘rishimiz mumkin. Har xil metodlar orqali misol, masala va topshiriqlarni yechish o‘quvchilarni kasblarga bo‘lgan qiziqishlarini ortiradi. O‘quvchilar bu masalalarning mohiyatini tushunib yetish orqali ularda ijodkorlik, tadbirkorlik, mehnatsevarlik, tashabbuskorlik va tejamkorlik xislatlari shakllanadi. Hozirgi kunda fanlarni o‘qitishda talabalarning ijodiy fikrlashlarini rivojlantirish masalalariga kam e‘tibor berilmoqda. O‘quv jarayonlarini kuzatish jarayonida, o‘qituvchilar tomonidan ijodiy fikrlash ko‘nikmalarini rivojlantirishga harakat qilinmayotganini kuzatishimiz mumkin. Ijod (kreativlik, inglizcha creativity - yaratuvchanlik) - bu ta‘riflash murakkab bo‘lgan so‘z. Agar inson qandaydir bir g‘ayrioddiy va shu bilan bir vaqtda ahamiyatli va foydali narsa yaratgan bo‘lsa, biz buni « ijod» deymiz. Shunday qilib, ijod jarayon sifatida emas, balki uning oqibati orqali aniqlanadi. Ijod tushunchasining yagona ta‘rifi yo‘qligi shu bilan bog‘liqlik, odamlar «g‘ayrioddiy», «yaxshi» va «foydali» deb nimani atash mumkinligi haqida yagona fikrga ega emaslar, shu sababli bu tushunchalar juda nisbiy. Qaysi nuqtai nazardan qarashingizga bog‘liq. Shu sababli nima uchun ijod tutqich bermaydigan, sirpanib chiqib ketadigan muhokama predmeti ekanligini oson tushunish mumkin. Ijodiy fikrlash qobiliyati deganda talaba uchun fikrlashi ma‘lum doiradan tashqariga chiqib ketishi natijasida qandaydir ma‘lumotlarga ega bo‘lishi. Fanlarni o‘qitishda o‘quvchilarning ijodiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirish tayyorlanayotgan tayyor kadrlar sifatini belgilab beradi.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, o‘tilgan har bir qiziqarli mashg‘ulot o‘quvchilar ongida yaxshiroq qolishi, shuningdek, dunyoqarashini kengaytirishi bilan birga mustaqil ijodiy qobiliyatini o‘stiradi. Ijodkor o‘quvchi o‘ziga xos noyob tarzda fikr yuritadi. Uning fikri mustaqil, tiniq, birovnikiga o‘xshamagan bo‘lib, ko‘pincha g‘ayri tabiiy yechimlarni ham topa oladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. R.Mavlonova, N.X.Raxmonqulova. Boshlang‘ich ta‘limda innovatsiya. Metodik qo‘llanma, TDPU, 2007.
1. Abdullayeva, V. (2023). XIX ASRNING IKKINCHI YARMIDA TURKISTONDA TA‘LIM JARAYONNI YUZAGA KELISHI VA DARSLIKLAR. QO‘QON UNIVERSITETI XABARNOMASI, 841-843.
2. Abduraxmonova, N. A. qizi. (2023). BO‘LAJAK BOSHLANG‘ICH SINFLAR O‘QITUVCHILARINING IJODIY FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISH PEDAGOGIK MUAMMO SIFATIDA. *Educational Research in Universal Sciences*, 2(12), 208–211.
3. Nargiza, V. (2023). TARBIYA JARAYONIDA OILA MAHALLA HAMDA TA‘LIM MUASSASALARINING O‘ZARO HAMKORLIGI. QO‘QON UNIVERSITETI XABARNOMASI, 637-639.
4. Raxmatovna, J. R. A., & Athamboyevna, V. N. (2023). BOSHLANG‘ICH SINFLARDA INTEGRATSIYALASHGAN DARS BERISHNING ZAMONAVIY METODLARI. QO‘QON UNIVERSITETI XABARNOMASI, 651-652.
5. Mirzaliyevna, S. Z. (2023). BOSHLANG‘ICH SINFLAR O‘QUVCHILARINI IJODKORLIKKA O‘RGATISHDA XORIJIY TAJRIBALARDAN FOYDALANISH METODIKASI (O‘QISH VA ONA TILI

O‘QISH SAVODXONLIGI DARSLARI MISOLIDA”. Finland International Scientific Journal of Education, Social Science & Humanities, 11(6), 598-603.

6. Ikromjonovna, J. S. (2023). BOSHLANG‘ICH SINFLARGA TA‘LIM BERISH JARAYONIDA ZAMONAVIY METOD VA VOSITALARNING AHAMIYATI. QO‘QON UNIVERSITETI XABARNOMASI, 581-583.

7. Bohodirovna, S. G., & Usmanova, H. (2022, January). MODEL OF INNOVATIVE STRATEGY ON THE BASIS OF VARIATIVE APPROACH TO PRESCHOOL EDUCATION. In *Conference Zone* (pp. 197-199).

8. Исақова, З., & Абдуллахўжаев, А. (2023). ИСҲОҚҲОН ТЎРА ИБРАТ-МИЛЛИЙ ТАФАККУР МЕЪМОРИ. IQRO INDEXING, 1(1), 41-71.

9. Soxobjonovich, Olimov Saydullo. "TALABALARDA BOSHQARUV FAOLIYATINING PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI VA ISTIQBOLLARI." *Analysis of International Sciences* 2.2 (2024): 51-57.

10. Xursanov, O. (2023). TALABALARNI HAMKORLIK TEXNOLOGIYASI ASOSIDA O‘QUV - MA‘NAVIY MOSLASHUVCHANLIK IMKONIYATLARINI OSHIRISH TEXNOLOGIYASI (1 - KURS TALABALARI MISOLIDA). *Educational Research in Universal Sciences*, 2(12), 264–269.

11. Raximjonovna, U. N. (2023). O‘SMIR YOSHIDAGI O ‘QUVCHILARDA “TARBIYA” FANINI O ‘QITISH ORQALI MUSTAQIL FIKRLASHGA O ‘RGATISH. Finland International Scientific Journal of Education, Social Science & Humanities, 11(6), 232-237.

12. Maxmudova Zilola. (2023). TALIM MUASSASI RAHBARLARIDA YUKSAK AXLOQIY SIFATLARI RIVOJLANTIRISH. *International Multidisciplinary Journal of Universal Scientific Perspectives*, 1(2), 78–83. Retrieved from <https://izlanuvchi.uz/index.php/iz/article/view/17>

13. Toxirjon, U. (2024). PEDAGOGIKA VA PSIXOLOGIYA O‘RTASIDAGI O‘ZARO TA‘SIRNI O‘RGANISH. *Integration of Economy and Education in the 21st century*, 2(2), 22-27.

14. Toxirjon, U. (2024). BOSHLANGICH SINFLARDA O‘QISHNI YETKAZIB OLIHGA QIYNALAYOTGAN O‘QUVCHILAR BILAN ISHLASHDA INTERFAOL USULLARDAN FOYDALANISH. *Integration of Economy and Education in the 21st century*, 2(2), 9-13.

15. Umarov Tokhirjon. (2024). PROVISION OF PSYCHOLOGICAL SERVICES IN EXTREME SITUATIONS IS SOCIAL. *International Multidisciplinary Journal of Universal Scientific Perspectives*, 2(2), 1–6. Retrieved from <https://izlanuvchi.uz/index.php/iz/article/view/28>

16. В статье представлена информация о роли педагогики и психологии в повышении качества и эффективности образования, формировании зрелого поколения. Данное научное исследование исследует решающую роль симбиотических взаимоотношений педагогики и психологии в . (2024). YANGI O‘ZBEKISTONDA IJTIMOY-INNOVATSION TADQIQOTLAR, 2(2), 5-12. <https://nuzjournals.uz/index.php/yoiit/article/view/79>

17. Умаров Тохиржон. (2024). ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ПРИНЦИПЫ ОТНОШЕНИЙ МЕЖДУ ПРЕДСТАВИТЕЛЯМИ РАЗНЫХ РЕЛИГИЙ. *Yosh Tadqiqotchi Jurnal*, 3(2), 18–25. Retrieved from <https://2ndsun.uz/index.php/yt/article/view/655>

18. Toxirjon, U. (2024). XALQARO O‘QISH SAVODXONLIGINI O‘RGANISH (PIRLS). *Integration of Economy and Education in the 21st century*, 2(2), 14-17.

19. Умаров, Т. (2024). ВЛИЯНИЕ СОВРЕМЕННЫХ ИГРУШЕК НА ДЕТСКУЮ ПСИХОЛОГИЮ. *Integration of Economy and Education in the 21st century*, 2(2), 18-21.